

Sygn. akt I C 1863/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2014r.

Sąd Rejonowy w Świdnicy I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSR Maja Snopczyńska

Protokolant Martyna Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 22 października 2014 r. w Świdnicy

sprawy z powództwa S. B.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę kwoty 10.300 zł

I. zasądza od strony pozwanej (...) S.A. w W. na rzecz powoda S. B. kwotę 4.300,00 zł (cztery tysiące trzysta złotych) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od następujących kwot

- 4.000,00 zł od dnia 3 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty,

- 300,00 zł od dnia 21 października 2012 roku do dnia zapłaty ;

II. dalej idące powództwo oddala;

III. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 213,97 zł tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt IC 1863/12

UZASADNIENIE

Powód S. B. pozwem z dnia 3 grudnia 2012 r. wniósł o zasądzenie od strony pozwanej (...) SA w W. kwoty 10.300,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 czerwca 2012r do dnia zapłaty w tym 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i 300 zł tytułem zwrotu kosztów leczenia, a także zasądzenia kosztów procesu. W uzasadnieniu powód podał, że w dniu 29 marca 2012r jako kierowca uczestniczył w kolizji drogowej, sprawca szkody posiadał ubezpieczenie OC u strony pozwanej; w toku likwidacji szkody strona pozwana zapłaciła zadośćuczynienie w kwocie 3.000 zł oraz 1.017 zł tytułem zwrotu kosztów leczenia.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 17,00 zł.

W uzasadnieniu pozwana nie kwestionowała, że odpowiada za skutki wypadku powoda z dnia 29 III 2012r jako ubezpieczyciel pojazdu sprawcy, jednak podniosła, że wypłacona zadośćuczynienie w kwocie 3.000 jest wystarczające i żądanie dalszego zadośćuczynienia nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż ustalono 2% uszczerbek na zdrowiu, wypłacono także 1.217 zwrotu kosztów leczenia.

W toku postępowania Sąd ustalił

następujący stan faktyczny:

W dniu 29 III 2012r. powód jako kierujący uczestniczył w kolizji drogowej spowodowanej przez kierującego pojazdem T. (...)

Samochód sprawcy w chwili wypadku był ubezpieczony w zakresie polisy OC u strony pozwanej.

BEZSPORNE

Ponieważ pojawiły się dolegliwości powód udał się do Szpitala w T., gdzie zdiagnozowano uraz zgięciowy kręgosłupa szyjnego i lędźwiowego oraz zalecono unieruchomienie w kołnierzu ortopedycznym przez okres 3 tygodni.

Po wypadku powód leczył się u ortopedy, neurologa; przeszedł rehabilitację. Powód przebywał na zwolnieniu lekarskim od 30 III do 17 IV i od 18 VI do 30 VI 2012r.

Powód jest osobą młodą, ma 21 lat. Jest studentem (...), po wypadku nie mógł uczestniczyć we wszystkich zajęciach, czego konsekwencją był brak zaliczenia zajęć sprawnościowych. Przyszłość swoją powód wiąże z pracą w sporcie.

Przed wypadkiem powód pracował i studiował zaocznie; pracował jako kierowca, ale został zwolniony; później podjął pracę jako magazynier, lecz po wypadku musiał zrezygnować z pracy, bo nie może podnosić ciężkich przedmiotów. Po wypadku miał problemy z bliskimi – był poddenerwowany, wywoływał kłótnie.

Obecnie rzadziej prowadzi samochód ze względu na stres. Jak wraca z treningów to boli go szyja, wracają myśli czy będzie mógł uprawiać sport zawodowo.

DOWÓD: druki zwolnień lekarskich (...) k. 14-17

zeznania świadka M. K. k. 101

Powoda k. 100

W związku z leczeniem powód poniósł koszty w kwocie 300 zł - w tym w dniu 1 VIII 2012r tytułem wizyty lekarskiej u ortopedy i w dniu 20 IX 2012r – 120 zł tytułem porady lekarskiej u neurologa.

DOWÓD: dokumentacja lekarska k. 75

faktury k. 22- 23

Powód zgłosił szkodę u strony pozwanej. W toku postępowania likwidacji szkody wypłacono zadośćuczynienie w kwocie 3.000 (ustalono 2% uszczerbek na zdrowiu), wypłacono także (...) zwrotu kosztów leczenia.

DOWÓD: akta szkody

U powoda rozpoznano powierzchowny uraz karku i odcinka lędźwiowego z zespołem bólowym. Neurolog nie stwierdził istotnych zmian w badaniu neurologicznym, a uszczerbek ocenił na 4%. Powód jest w dobrym stanie, zdolny do pracy nie wymaga leczenia ani oszczędnego trybu życia.

DOWÓD: opinia biegłego neurologa k. 133-134

W badaniu psychologicznym nie stwierdzono u powoda trwałego uszczerbku na zdrowiu ani istotnych zmian w funkcjonowaniu emocjonalnym i poznawczym; nastawienia lękowe co do jazdy samochodem miały charakter zwiewny i obecnie nie występują.

DOWÓD: opinia biegłego psychologa k. 150-151

Odniesione przez powoda obrażenia nie spowodowały powstania trwałego uszczerbku na zdrowiu. Dolegliwości ustąpiły bez konieczności długotrwałego przyjmowania leków, nie stwierdzono dysfunkcji w zakresie układu ruchu, stan zdrowia fizycznego jest dobry.

DOWÓD: opinia biegłego ortopedy-traumatologa k. 167-168

W tak ustalonym stanie faktycznym

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest częściowo zasadne.

Rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie oparto na przepisach Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (Dz. U. z dnia 18 maja 1964 roku, Nr 16, poz. 93 z późn. zm.) oraz przepisach Ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – dalej Ustawy o ubezpieczeniach OC (tekst jednolity - Dz. U. z 2013 roku, poz. 392).

Powód wniósł o zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie 10.000 zł i 300 zł zwrotu kosztów leczenia. Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa; przyznała, że odpowiada za skutki wypadku powoda z dnia 29 III 2012r jako ubezpieczyciel pojazdu sprawcy, jednak podniosła, że wypłaciła już należne zadośćuczynienie i pokryła koszty leczenia.

Zgodnie z przepisem art. 822§1 k.c. przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność

za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Jeżeli strony nie umówiły się inaczej, umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje szkody, o jakich mowa w § 1, będące następstwem przewidzianego w umowie zdarzenia, które miało miejsce w okresie ubezpieczenia (§ 2). Uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić roszczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela (§ 4). Stosownie natomiast do treści przepisu art. 35 Ustawy o ubezpieczeniach OC, ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. W myśl natomiast przepisu art. 34 ust. 1 powołanej ustawy z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej.

W niniejszej sprawie bezspornym było, że pojazd sprawcy zdarzenia ubezpieczony był w ramach obowiązkowego ubezpieczenia OC u strony pozwanej. Jednak strona pozwana podniosła, że brak jest podstaw do wypłaty zadośćuczynienia ponad dotychczas otrzymane, wysokość zadośćuczynienia jest wygórowana, wskazując, że wypłacono powodowi kwotę 3000 zł zadośćuczynienia oraz 1217 zł zwrotu kosztów leczenia.

Przepis art. 444§1 k.c. stanowi, iż w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu. W wypadkach przewidzianych w przepisie art. 444 k.c. Sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (przepis art. 445§1 k.c.).

W wyniku krytycznego zdarzenia powód doznał uszkodzenia ciała, jakim jest w rozumieniu przepisów art. 444§1 i 445§1 k.c. „ (...) takie oddziaływanie na ciało ludzkie, które pozostawia na nim wyraźny ślad będący wynikiem naruszenia tkanek organizmu, bez względu na to czy chodzi o uszkodzenie jedynie powierzchowne czy też uszkodzenie poważne np. powiązane ze złamaniem kości, uszkodzeniem mięśni itp.” oraz rozstroju zdrowia jakim w rozumieniu wskazanych przepisów jest „ (...) takie oddziaływanie na organizm ludzki, które pociąga za sobą zakłócenie jego funkcji. Czas trwania skutków nie ma znaczenia.” (tak wyrok SN z dnia 12 marca 1975 roku, sygn. II CR 18/75, LEX nr 7669).

Powód wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Ustawodawca zaniechał wskazania w przepisie art. 445§1 k.c. kryteriów ustalania wysokości zadośćuczynienia i przez posłużenie się klauzulą generalną („suma odpowiednia”) pozostawił je uznaniu sądów. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że zadośćuczynienie powinno być środkiem pomocy dla poszkodowanego, wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności istotnych dla określenia rozmiaru doznanej krzywdy i winno pozostawać w odpowiednim stosunku do rozmiarów krzywdy i szkody niemajątkowej. Przy określaniu wysokości zadośćuczynienia podstawowe znaczenie ma stopień natężenia krzywdy, a więc cierpienie fizycznych i ujemnych doznań psychicznych. Decyduje więc rodzaj, charakter i długotrwałość cierpienia fizycznych doznanych przez poszkodowanego wskutek uszkodzenia ciała i rozstroju zdrowia, nieodwracalność (trwałość) następstw uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (kalectwo, oszpecenie), szanse na przyszłość, wiek poszkodowanego, utrata korzystania z rozrywek i inne czynniki podobnej natury (zob. wyrok SN z dnia 18 grudnia 1975 roku, sygn. I CR 862/75, LEX nr 7781 oraz wyrok SN z dnia 09 listopada 2007 roku, sygn. akt V CSK 245/07, Biul. SN 2008/4/11). Nie bez znaczenia dla określania wysokości zadośćuczynienia jest także stopień winy sprawcy, przyczynienia się pokrzywdzonego do szkody, czy wiek pokrzywdzonego (por. w tym zakresie m. in. wyrok SN z dnia 22 sierpnia 1977 r. sygn. II CR 266/77, LEX nr 7980). Krzywda, o której mówi art. 445 §1 kc, jest ujmowana jako cierpienie fizyczne (ból i inne dolegliwości), cierpienia psychiczne (ujemne uczucia przeżywane w związku z cierpieniami fizycznymi lub następstwami uszkodzenia ciała albo rozstroju zdrowia w postaci zeszpecenia, niemożności uprawiania działalności artystycznej, naukowej, wyłączenia z normalnego życia). Zadośćuczynienie pieniężne ma na celu przede wszystkim złagodzenie tych cierpień. Obejmuje ono wszystkie cierpienia fizyczne i psychiczne, zarówno już doznane, jak i te, które zapewne wystąpią w przyszłości.

Powód jest osobą młodą, ma 21 lat. Po wypadku powód nosił kołnierz ortopedyczny, leczył się u ortopedy, neurologa; przeszedł rehabilitację. Powód przebywał na zwolnieniu lekarskim od 30 III do 17 IV i od 18 VI do 30 VI 2012r. Z zeznań powoda wynika, że jest studentem (...), po wypadku nie mógł uczestniczyć we wszystkich zajęciach, czego konsekwencją był brak zaliczenia zajęć sprawnościowych; przyszłość swoją powód wiąże z pracą w sporcie; powód pracował i studiował zaocznie, pracował jako kierowca, ale został zwolniony; później podjął pracę jako magazynier, lecz po wypadku musiał zrezygnować z pracy, bo nie może podnosić ciężkich przedmiotów; miał problemy z bliskimi – był poddenerwowany, wywoływał kłótnie; obecnie rzadziej prowadzi samochód ze względu na stres. Z zeznań świadka M. K. (2) wynika, że powód wiąże swoje plany z pracą w sporcie, a obecnie jak wraca z treningów to boli go szyja, wracają myśli czy będzie mógł uprawiać sport zawodowo.

Biegły neurolog rozpoznał u powoda powierzchowny uraz karku i odcinka lędźwiowego z zespołem bólowym; nie stwierdził istotnych zmian w badaniu neurologicznym, uszczerbek ocenił na 4%; powód jest w dobrym stanie, zdolny do pracy nie wymaga leczenia ani oszczędnego trybu życia.

Biegły psycholog nie stwierdził u powoda trwałego uszczerbku na zdrowiu ani istotnych zmian w funkcjonowaniu emocjonalnym i poznawczym, nastawienia lękowe co do jazdy samochodem miały charakter zwienny i obecnie nie występują.

Biegły ortopeda-traumatolog wskazał, że odniesione przez powoda obrażenia nie spowodowały powstania trwałego uszczerbku na zdrowiu; dolegliwości ustąpiły bez konieczności długotrwałego przyjmowania leków, nie stwierdzono dysfunkcji w zakresie układu ruchu, stan zdrowia fizycznego jest dobry.

Analizując zebrany materiał dowodowy w szczególności zeznania powoda i świadka M. K. odnośnie samopoczucia powoda po zdarzeniu i odczuwanych obecnie dolegliwości, a także opinie biegłych Sąd stwierdził, że zadośćuczynienie w kwocie 7.000 zł jest adekwatne do zaistniałej krzywdy. Uwzględniając kwotę 3.000 zł wypłaconą już przez stronę pozwaną tytułem zadośćuczynienia zasądzone kwotę 4.000 zł.

Za zwłokę w zapłacie należności zgodnie z treścią art. 481 kc wierzycielowi przysługują odsetki w wysokości ustawowej (przy braku innej umowy stron) liczone od daty wymagalności. Jeżeli zaś termin świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być wykonane niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 kc).

Powód żądał odsetek od zadośćuczynienia od dnia 7 VI 2012r.

Problem daty wymagalności zadośćuczynienia był wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Początkowo Sąd Najwyższy stał na stanowisku, że odsetki od zadośćuczynienia należą się od dnia wyrokowania¹, podkreślając min. waloryzacyjny charakter odsetek, zapobieganie podwójnemu odszkodowaniu oraz zapobieganie podwyższaniu rzeczywistej sumy zadośćuczynienia. W późniejszych orzeczeniach Sąd Najwyższy odchodząc od wcześniejszego stanowiska wskazał, że odsetki takie należą się od dnia zgłoszenia roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia², wskazując, min. że orzeczenie sądu przyznające zadośćuczynienie ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny.

W wyroku z dnia 18 II 2011r Sąd Najwyższy ponownie wskazał, że wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaratoryjny, jednak podkreślił, że „wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę, a tym samym i początkowy termin naliczania za opóźnienie w zapłacie należnego zadośćuczynienia, może się kształtować różnie w zależności od okoliczności sprawy. Terminem od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za krzywdę, może być więc, w zależności od okoliczności sprawy, zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu, jak i dzień tego wyrokowania”³ wskazując w uzasadnieniu, że żadne z wcześniejszych rozwiązań wynikających z orzecnictwa SN nie może być uznane za wyłącznie właściwe.

Zgodnie z treścią art. 316 §1 kpc sąd wydając wyrok bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. W sprawie o zadośćuczynienie takimi okolicznościami są min. stan zdrowia powoda oraz okres który upłynął od dnia zdarzenia wyrządzającego szkodę. Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd uwzględnił także upływ okresu czasu, który upłynął między zdarzeniem a zasądzeniem zadośćuczynienia. Zasądzenie w tym przypadku odsetek zgodnie z żądaniem pozwu prowadziło (jak wskazywał Sąd Najwyższy w orzeczeniach powołanych w przypisie 1) do zwiększenia wysokości zadośćuczynienia, co jest niedopuszczalne.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z 18 II 2011r, że sytuacja odsetek od zadośćuczynienia jest złożona i odsetki mogą należeć się powodowi w zależności od okoliczności sprawy od różnych dat – jeżeli sąd ustali, że zadośćuczynienie należy się powodowi dopiero od dnia wyrokowania, to odsetki należą się także dopiero od dnia wyrokowania, jeżeli zaś sąd ustali, że zadośćuczynienie należy się od innej daty, to ta data jest datą wymagalności roszczenia. „Jeżeli więc powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od danego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki te powinny być (...) zasądzone zgodnie z żądaniem pozwu, o ile tylko w toku postępowania zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście się powodowi należała tytułem zadośćuczynienia od wskazanego przez niego dnia”⁴. Tak więc zgodnie z powyższym oraz treścią art. 6 kc to na powodzie spoczywał ciężar wykazania, że kwota zadośćuczynienia w wysokości 7000 zł należała się powodowi w dniu 7 VI 2012 roku. Okoliczności takich powód nie wykazał. Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd miał na względzie obecny stan zdrowia powoda, a także rozmiar doznanej krzywdy od dnia zdarzenia do dnia wniesienia pozwu, uznając ten dzień za datę wymagalności roszczenia.

W związku z powyższym na podstawie powołanych przepisów zasądono na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia kwotę 4000 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 3 XII 2012r do dnia zapłaty, zaś dalej idące powództwo w zakresie zadośćuczynienia oddalono.

Powód wniósł także o zasądzenie od strony pozwanej kwoty 300 zł tytułem zwrotu kosztów leczenia. Na żądaną kwotę składają się: 180 zł i 120 zł kosztów wizyt lekarskich.

W świetle powyższych rozważań niewątpliwie strona pozwana ponosi odpowiedzialność za skutki zdarzenia. Jednak – zgodnie z art. 6 kc to powód powinien wykazać wysokość poniesionych kosztów. Strona pozwana podniosła, że faktura na 120 zł dotyczy konsultacji lekarskiej w Centrum (...) S.C. we W., a więc pozostaje bez związku z wypadkiem powoda. Jednak w aktach sprawy znajduje się dokument potwierdzający konsultacje neurologiczne w tym Centrum u neurologa E. Ł.. Odnośnie faktury na kwotę 180 zł – za wizytę u ortopedy – strona pozwana podniosła, że wypłaciła powodowi także ryczałt w kwocie 200 zł na pokrycie kosztów leczenia i kwota ta pokrywa przedstawioną fakturę. Wskazać należy, że ponadto strona powodowa wypłaciła tytułem zwrotu kosztów leczenia 1017 zł, zaś żądanie co do tej kwoty zostało zgłoszone później, tym samym wypłacona kwota nie mogła dotyczyć kwot zgłoszonych później. Nie można zgodzić się ze stanowiskiem pozwanej, że powód miał obowiązek przeprowadzać konsultacje lekarskie w ramach przychodni, gdzie koszty refundowane są przez NFZ. To powód jako osoba korzystająca z pomocy medycznej wybiera do jakiego lekarza się uda i brak jest w tym zakresie obowiązku korzystania w pierwszej kolejności z wizyt lekarskich w ramach NFZ. Istotnym jest czy powód poniósł koszty wskazane w pozwie, czy są one związane z leczeniem skutków wypadku i czy strona pozwana odpowiada za skutki wypadku jako ubezpieczyciel. Na marginesie wskazać należy, że nie można inaczej traktować osoby która jest objęta ubezpieczeniem kosztów leczenia w ramach NFZ, a inaczej osoby która takimi świadczeniami nie jest objęta. W przypadku osoby nie objętej ubezpieczeniem w ramach NFZ ubezpieczyciel pokryłby wszystkie koszty leczenia, jako że brak byłoby możliwości powołania się na możliwość skorzystania z leczenia refundowanego przez NFZ. Z obowiązujących przepisów nie można wysnuć takiej zależności pomiędzy odpowiedzialnością ubezpieczyciela a refundowaniem kosztów leczenia przez NFZ.

W związku z powyższym zasądono kwotę 300 zł z odsetkami od dnia 21 X 2012r (30 dni po dacie zgłoszenia żądania w tym zakresie stronie pozwanej).

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie przepisu art. 100 k.p.c. mając na względzie wynik procesu (powód wygrał w 41,75%, a strona pozwana w 58,25%) i koszty poniesione przez strony. Powód poniósł koszty opłaty od pozwu – 515 zł, zaliczki na koszty opinii biegłego i dokumentacji medycznej – 953,08 zł. Obie strony poniosły koszty zastępstwa procesowego (2400 zł) i opłatę skarbową od pełnomocnictwa (17zł). Mając na uwadze wysokość poniesionych kosztów i procentowy wynik sporu powodowi należna jest kwota 1.621,93 zł, zaś stronie pozwanej – 1.407,96 zł, co nakazuje zasądzić na rzecz powoda kwotę 213,97 zł.

1 Tak SN w wyroku z 30 X 2003r, IV CK 130/02, cyt. za LEX 82273, z 29 I 1997r, I CKU 60/96, 9 I 1998r, III CKN 301/97, cyt. za LEX 477596, z 8 XII 1997r I CKN 361/97, cyt. za LEX 477638, 4 IX 1998r. II CKN 875/97, cyt. za LEX 477579

2 Tak SN w wyroku z 22 II 2007r, I CSK 433/06, cyt. za LEX 2742209, z 18 II 2010r II CSK 434/09, cyt. za LEX 602683, z 14 I 2011r. I PK 145/10, cyt. za LEX 794777

3 I CSK 243/10 cyt. za LEX 848109

4 Uzasadnienie wyroku SN z 18 II 2011r, powołanego w przypisie 3